

נראה אור

פרשת כי תשא תשפ"ב

גיליון קו שנה ג

באר רבנו"ק מלעכוויטש קוידענע

שניי אור

השבוע זכיננו להסב יחד בסעודת פורים קטן, לך כנוס את כל היהודים באחדות בשמחה ובטוב לב (משתה תמיד), יחד שוררנו זמירות לקל חי ונדברנו דברי חיזוק והתעלות, אחד הפנינים שנשמעו במשתה הוא כי פורים קטן רבואת יש בו מפורים גדול, כל עיקר אור הפורים הוא הרי גילוי בתוך ההסתר – גילוי אהבה בזמן הריחוק, והרי פורים קטן נסתר הוא יותר מפורים גדול בו מקיימים את מצוות היום, הגילוי בפורים קטן א"כ אינו קטן כלל וכלל... אמנם פורים קטן סוף סוף יום שמחה הוא אך מה נאמר בימים בהם כלל איננו מרגישים שמחה, ימים בהם חווים אנו קושי והרגשת ריחוק אופפת אותנו, על כך עורר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בלהבת דברות קדשו בשבת שעברה בעת נעילת שער ימי השובב"ם, כי תכלית עבודתנו בימי השובב"ם בהם יצאנו ממצרים להאיר בנו אמונה ברורה בהיות הבו"ת שוכן בנו בכל מצב.

וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם, גם זמני ריחוק ומצבי התמודדות שרשם באהבת הבו"ת אלינו, ובוודאי אף בזמנים אלו שוכן הוא בתוככי לבנו למרות ההסתר הנראה לעינינו – אמונה זו היא תכלית צאתנו ממצרים באותות ובמופתים. כדברים האלו דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בשהותנו במירון בשבת פר' כי תשא לפני כשתים עשרה שנה, וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר – בני ישראל מרגישים הסתר נורא, כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו, השטן אף מראה להם כיצד נושאים את משה ברכיע ואומר להם שמת משה – מפרש רש"י. ומה בעצם מתרחש בשמים באותה שעה – אומר הפסוק ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות, ואמרו חז"ל בכל ארבעים יום היה משה לומד תורה ומשכחה ולסוף ארבעים ניתנה לו במתנה, הוי אומר שאותה שעה שהיתה נראית לישראל כזמן הסתר היתה באמת עת רצון ואהבה בה מעניק הקב"ה למשה את התורה במתנה בכדי ללמוד לעמו ישראל, אלא שהשטן בילבל את דעתם כאילו אכן ריחוק יש כאן – דברים מבהילים.

עומד יהודי במצב של נסיון וקושי ובעיניו נראה זאת כהסתר, יתכן ודוקא עתה עת רצון עצומה היא – הקב"ה נמצא עמו בתוככי ההסתר ואך מתוך גודל אהבתו אליו חפץ הוא בהתגברותו על הנסיון להיטיבו באחריתו. בספה"ק מבואר כי שמחת חודש אדר תולדה היא מעבודת ימי השובב"ם, לאור דברי אדמו"ר שליט"א כי תכלית ימי השובב"ם להביא בנפשנו הכרה ברורה בהמצאות הבו"ת עמנו בכל מצב, נבין כי הכרה זו מולידה את שמחת החודש – שמחת יום הפורים בו מתגלה שאף בתוככי ההסתר מצוי הבו"ת.

שויתי ה' לנגדי תמיד – וטוב לב משתה תמיד.

דברות קודש

בכה התורה נקבע בלב התעוררות התשובה

דברי הבת קול ומתעורר ע"י זה להיטיב דרכיו ולתקן מעשיו, אמנם התעוררות זו אינה מספקת כי כעבור זמן מסתלקת מלבו.

תשובה ע"י התורה מתקיימת ועושה רושם

אכן התשובה המעולה על ידי התורה הק', כדאיתא בחז"ל (ויק"ד כה, א) אם עבר אדם עבירה ונתחייב עליה מיתה לשמים מה יעשה ויחיה, היה רגיל לשנות דף אחד ישנה שני דפים פרק אחד ישנה שני פרקים. בחי' החיים הוא שמחבר האדם לשרשו ודבוק בהשם יתברך בקביעות, ובאם ע"י החטא התנתק ח"ו ממקור החיים, יוסיף בלימוד התורה וע"י זה יזכה לקבוע התעוררות התשובה בלבו ולעמוד תמיד בדבקו בחי' החיים.

על כן אחר שנתעורר לתשובה באתערותא דלעילא וזכה לאם תעירו ואם תעוררו את האהבה, ידע שלא תעמוד האהבה בנפשו אם לא יקיים בעצמו עד שתתפץ (שה"ש ג, ו) ויע"י קדו"ל לשבועות בשם הרמב"ן, וידבק עצמו בתוה"ק להיות חפץ וכלי להתעוררות לבו ובזה תעמוד בו התעוררות לאורך ימים. ובחז"ל איתא (תורה – ב"ר ח. ב. תשובה – ע"י פסחים נד. ותנדב"ר פל"א) שהתורה והתשובה קדמו לעולם, כי עיקר התשובה לעשות עצמו כברייה חדשה והוא ע"י לימוד התורה, שבוה מדבק עצמו בשורש הבריאה ומתנתק לגמרי מכחות הרע שנתערבו בנפשו ל"ע ע"י מעשיו, וממילא אינו נמשך עוד אחר הרע.

על דרך זה איתא מהרה"ק הר"ש מבעלז עה"פ (במדבר כא, כז) על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון, ודרשו חז"ל (ב"ב עה:) על כן יאמרו המושלים ביצרים בואו ונחשוב חשבוננו של עולם וכו', כי יש אופן תשובה ע"י אתערותא דלתתא שמחשב האדם חשבון נפשו ומתעורר בתשובה אשר על זה מורה בואו חשבון, ויש אופן תשובה שמתעורר ע"י התוה"ק אשר על זה מורה עיר סיחון עיר מל' התעוררות, וכדאיתא בתרגום יונתן דמיתער ומשיח באורייתא. ועל זה ממשיך הכתוב כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון, שהתעוררות התשובה הבאה ע"י חשבון הנפש היא כאש המלהיבה נפשו אבל אינה עומדת בקביעות, אמנם התשובה שע"י התורה היא כלהבה ההולכת למרחוק שעומדת בלבו בקביעות.

זה אשר היה בימי מרדכי ואסתר כדאיתא בחז"ל (מגילה טו:) אמר רבי לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה אמרה אל-א-לי למה עזבתני (תהלים כב, ב), ובמדברש הקדוש בעמוד הבא <<<

וידבר ה' אל משה לאמר, ועשית כיור נחושת לרחצה ונתת אותו בין אוהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים, ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם (ל, יז-יט). בספר אור התורה להגה"ק רבי שלום תאומים צוק"ל דקדק בביאור הציווי המיוחד לעשיית כן לכיור ומאריך באופן נפלא עפ"י דרכו.

ארון מנורה וכיור מכוונים לענין התורה

ביאור הענין כי הנה במשכן היו שלשה כלים שהיו מכוונים לענין התורה, האחד הוא הארון המורה על לימוד התורה כדאיתא במדרש (שמו"ר לד, ב) עה"פ (י, כה) ועשו ארון וגו', מפני מה בכל הכלים האלה כתיב ועשית ובארון כתיב ועשו ארון א"ר יהודה ב"ר שלום א"ל הקב"ה יבאו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה. השני הוא המנורה המורה על השגת אור חכמת התורה, והשלישי הוא הכיור שנותנים בו מים ואיתא בחז"ל (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה, והוא מורה על אשר התורה מיישרת האדם ומעמידתו בדרך הישר, כדאיתא בתרגום יונתן בפר' פקודי (מ, ט) שרחיצת הידים והרגלים מן הכיור מסייעת לתשובה ומיישרת עקמומיות הכהנים.

תכלית התשובה שלא יחטא עוד

וביתר ביאור הנה אחד מהמתנות שנתן הקב"ה לברואיו, שאף אם פגם האדם במעשיו יכול לשוב בתשובה ונסלח לו מאשר חטא. ותכלית התשובה כדאיתא ברמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ג) עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שתעמוד בלבו התעוררות התשובה בתמידיות ועל ידה לא יחטא עוד. ולכן איתא במשנה (יומא פ"ח, ט) האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כיון שמרגיל עצמו שאין התשובה בר קיימא ומוכן לחטוא עוד אין מספיקין בידו לעשות תשובה שאין בה תכלית כי עיקר תכליתה שלא ישוב בעונו, אף שודאי לא נגעלו שערי תשובה לפניו כדאיתא בספה"ק (ראשית חכמה שער הקדושה פ"ח) שאפילו אחר היתה מתקבלת תשובתו אם היה מתאמץ לשוב אל קונו, מכל מקום קשה עליו עבודת התשובה.

תשובה ע"י אתערותא דלעילא בלבד אינה מתקיימת והנה יש שני אופנים בעבודת התשובה, האחד שמתעורר האדם באתערותא דלעילא ומרגיש בלבו רצון לשוב להתקרב ליצורו, כדאיתא מהבעש"ט הק' (דגל מחנה"א ויקרא) בדברי חז"ל (חגיגה טו. ע"י"ש) בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת שובו בנים שובבים, שנשמת כל איש יהודי שומעת

האדם צריך לזכך את תפלתו בכל עת יותר ויותר

בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו (ל, כ).

לכאורה היה צריך לכתוב ירחצו במים, אלא הכונה דמים נקרא מי הדמעות שצריך אדם לשפוך לפני קונו בעת עבודתו להשי"ת עבודה שבלב זו תפילה, וצריך האדם לרחוץ אותן הדמעות גופן שיהיו דמעות טהורות נובעות מקרב ולב עמוק על ריחוק מאור פני מלך חיים, ולא יהיו הדמעות מעורבות בסיגים ופסולת בלגרמיה.

מרן אדמו"ר מוה"ר א"א ז"ע

שמחה בקיום רצונו יתברך

תכלית ועיקר קיום המצוות שיעשו פעולה באדם לרומם הרגשת הלב ולקרב נפשו להשם יתברך, ובכדי שיזכה לתכלית זו יש לו להכין לבו קודם המצוה להתבונן בגודל זכותו לעשות רצון קונו וכן בעת קיום המצוה ויכוין לבו

לעשות רצונו יתברך באהבה ובשמחה, וע"י זה יעשו המצוות רושם בנפשו לאהבה את ה' ולשמוח בו ובעבודתו.

מה נהדר היה לראות שמחת מרן זי"ע בקיום מצוה, אשר על אף כל הרפתקי דעודו עליה היה שמח בעבודת הבורא, ומעולם לא היתה שמחתו תלויה במצב הגשמי שעמד בו.

כ"ג אדר תשפ"א

אהבת ישראל ככלל גדול בעבודת הבורא

איתא בירושלמי (נדרים ל:) אמר ר' עקיבא ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) זה כלל גדול בתורה, כי תכלית קיום התורה והמצוות שיבטל רצונו ותהא כל מטרותיו ומגמתו לעשות רצון קונו, וכלל גדול בזה שיבטל רצונו מפני רצון חבירו ויאהב כל אחד מישראל אשר בזה מקרב נפשו לתכלית העבודה. אבל העוסק בתורה ועבודה ואינו רואה מעלת חבירו ואינו דורש טובתו, סימן הוא שעדיין לא בא לתכלית העבודה לטהר לבו בעבודת יוצרו.

בדרך זו היתה עבודת מרן זי"ע שהיה אוהב כל אחד מישראל ומצטער באמת בצערם, כאשר שח בפני אחד מאנשי הותיקים אחר הסתלקות מרן זי"ע, כי בהסתלקות זקני מרן אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע איבדנו רבי ובהסתלקות מרן זי"ע אבדנו אב, כן היתה הרגשת הבאים לחלות פניו ולהיפקד בדבר ישועה שמצטער בצערם וכואב כאבם כאב רחום, ומתוך זה היה מעתיר ומפציר בתפלה לישועת בני ישראל.

בשביל שמסר נפשו עליה נקראת על שמו

עינינו הוראות שהוקמה אצלנו ישיבת נחלת אהרן על שמו של מרן זי"ע, והנה בכל ענין הנעשה בעולם בכלל ובפרט יכול האדם להביט בלבוש החיצוני אשר הם כל הסיבות הטבעיות שסיבבו ענין זה, אמנם ודאי האיש החפץ לרומם נפשו לחיות חיים רוחניים אינו מביט בדרכי הטבע, אלא יודע ומתבונן שכל עניני הטבע אינם אלא לבושים למציאות הבורא יתברך המהוה ומחיה הכל ובחפצו נעשה.

בדרך זו כאשר ישיבתנו הק' נושאת שם מרן זי"ע יכול האדם להביט בסיבות החיצוניות אשר על ידם נסתובב ענין זה, אמנם ודאי כל זה אינו אלא לבוש לרצונו יתברך שיהא בית ועד שמגדלים בו עדרים לתורה ועבודה הנקרא ע"ש מרן זי"ע.

ולא בכדי זכה לזאת כי אם כדכתיב (במדבר ז, א) ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן, פירש"י בצלאל ואהליאב וכל

>>> המשך מעמוד הקודם

(תהלים) איתא א-לי בים א-לי בסיני, כי בים סוף זכו ישראל לגילוי עצום שהראו באצבע זה א-לי, וכן בסיני ראו כולם כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו. אמנם התעוררות והארה זו לא עמדו בנפשם בקביעות עד אשר נפלו באותו זמן לשפלות עצומה, וע"ז זעקה אסתר א-לי בים א-לי בסיני למה עזבתני, מדוע עומדים עתה בהסתר גדול כל כך ולא נשארו בנפשם גודל ההארות שזכו באותם זמנים.

התעוררות התשובה בימי מרדכי ואסתר ע"י התורה

וכאשר היתה בקשתם להתעורר בתשובה באופן שתעמוד ההתעוררות בנפשם לאורך ימים, לכן היתה תשובתם ע"י התורה. כדאיתא בחז"ל (מגילה טז.) שמרדכי הצדיק עסק בתורה במסירות נפש עם ילדי ישראל, ובוזה הכניעו כח המן הרשע. וכאשר נעשה להם נס נאמר (אסתר ט, כז) קיימו וקבלו היהודים ואמרו חז"ל (שבת פח.) קיימו מה שקבלו כבר, כי באמת תכלית קבלת התורה שתקבע ההארה בלבם לעולם, כמאה"כ (דברים ד, ט) רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב, וכלשון הרמב"ן (ספר המצוות לאין ב) והיו עינינו ולבנו שם כל הימים.

והרורי אור בדרכי עבודת כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע מתוך שיחות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל יומא דהילולא קדישא כ"ג אדר

חכם לב עשו את המשכן ותלאו הכתב במשה, לפי שמסר נפשו עליו וכו', וכן מצינו בדוד לפי שמסר נפשו על בנין ביהמ"ק לפיכך נקרא על שמו וכו'. בדרך זו יש לומר על מרן זי"ע שבשנות נערותו חי בדור שהנסינות היו גדולים, ואפילו

עבודת ה' במסירות נפש

כשיצא דודי מרן אדמו"ר ז"ל בפעם שלפני האחרונה מבית החולים לבית החלמה, ולגודל חולשתו הורוהו הרופאים שעליו להרבות באכילה ושתיה ביתר שאת למען חיזוק כוחו, ואירע באחד הימים שנכנסתי והוריתי בשעת הצהרים שיתנו לו לאכול, וכשהגישו לפניו הסעודה רצה למשוך ידיו הימנה, וכשהפצתי בו אמר לי מ"מ לא אטול ידי היום לסעודה, וכששאלתי מה יום מיומים אמר לי הלא היום יום ה' מימי השובבי"ם, אמרתי לו זה ענין עבור מי שגופו בשלימות הבריאות ויכול לסגף עצמו עליו מוטל דבר זה, אבל במצב זה כפי שהוא עכשיו הרי עפ"י הלכה אסור והוא בגדר סכנת נפשות, והשיב לי בתחנונים ממשי: 'איני קליינע זאך האב איך נאך און די ווילסט דאס פון מיר צונעמען' – דבר קטן נותר לי עוד וגם את זה חפצים לקחת ממני, וזה היה בזמן של אפיסת כוחות, וגם בזמן זה הראה מסירות עצומה לדקדוקים קלים שבקלים ולא ויתר אף על אמירת כל הפסוקים שהיה נוהג לומר בתפילין דר"ת, גם כשהיה כרוך בקשיים עצם הנחת התפילין והחזקתם עליו (מחמת הצינורות המחוברים), ועוד עניני זהירות בעניני קדושה שהיה בעת האחרונה ממש להפליא, גם במצב של כלות הכוחות.

כ"ג ניסן תשנ"ד – כבלות השלשים

אנשים חשובים התקשו להחזיק בדרכי התורה והעבודה לא שנינו, אבל מרן זי"ע עמד כצוק איתן וכצור חלמיש ולא זו כהוא זה מדרכי אבותיו הק', לפי שמסר נפשו על חיי תורה ועבודה ולא נתפעל מנסינות הזמן, זכה שתהא הישיבה שמגדליו בה תורה ועבודה נקראת על שמו.

אמנם בקבלת התורה בסיני אף שזכו לדרגות נעלות מאד, אך כיון שהיה זה ע"י כפיית ההר כגיגית ונחסר באפס מה ברצונם לקבל התורה, לא עמדה ההתעוררות בלבם לעולם. אבל בימי מרדכי ואסתר נתעוררו ע"י הנס לשוב אל ה' בגודל אהבה ומתוך אהבתם קבלו שוב התורה ברוב אהבה ושמחה, וע"י התורה נשרש בלבם התעוררות התשובה מאהבה באופן תמידי.

וכן הוא בחתן ששמחים עמו כל שבעת ימי המשתה, ותכלית שמחת ימים אלו שהתעוררות התשובה והאהבה שזכה בשמחת הנישואין תעמוד בלבו בקביעות ולא תסתלק ממנו.

רחיצת הכיור מורה על תשובה ועשיית כן שתעמוד לעד זהו ענין הכיור שנעשה במשכן כי רחיצת הכיור מורה על עבודת התשובה והמים מורים על התורה כנ"ל, אשר בכדי שיזכו ישראל להיות תשובתם קבועה ועומדת בלבם תמיד יש להם להביא התעוררות לבם ביגיעת התורה אשר הוא הכלי לקיים הארת הלב לעולם. לכן אין די בכיור לבד כי אם בעשיית כן שיעמוד עליו, כאשר אין די בהתעוררות התשובה ורחיצת הנפש לבד כי אם שתעמוד ההתעוררות על יסוד איתן שהוא התורה הק', אשר ע"י זה תהא ההתעוררות קביעה וקיימא בלב.

הקמת המשכן בזמני קושי ונסיון

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן (במדבר ז, א), פירש"י ביום כלות משה להקים ולא נאמר ביום הקים, מלמד שכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמידו ומפרקו ובאותו יום העמידו ולא פירקו. ויש לבאר מה טעם העמידו ופירקו בכל יום.

ביאור הענין כי מתאמרי משמיה דמרן הס"ק מלעכוויטש זי"ע ומעוד צדיקים עה"פ (תהלים כד, ג) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, שתכלית העבודה שלא תהא עליית האדם להידבק בהשם יתברך בדרך עראי כי אם בדרך קבע, ואף שזכות גדולה היא לאשר זוכה לעלות בהר ה', בכל זאת העיקר הוא ומי יקום במקום קדשו. אמנם בכדי שיזכה לקבוע בלבו דעה את ה' יש לו להתגבר כמה וכמה פעמים בכל עניני העבודה, ואחר שעומד בחזק בנסינות היצר ואינו מתפעל מזמני קושי ונפילה נקבע בנפשו דבקותו בהשם יתברך.

היום כ"ג באדר הוא היום הראשון משבעת ימי המילואים בהם הקימו את המשכן, ענין הקמת המשכן מורה על משכן לה' שעושה היהודי בלבו, ובכדי שיהא הלב משכן קבוע לאורו יתברך יש לו להתגבר בעבודתו שאף אם נתפרק המשכן כמה וכמה פעמים ישוב להקיימו, וזה הענין שכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמידו ומפרקו ובאותו יום העמידו ולא פירקו, שבשבעת ימי המילואים נותן ה' כח מיוחד לאיש יהודי להעמיד בחזק משכן בלבו להשם יתברך אף בזמני נסיון ונפילה עד אשר יזכה להיות לבו משכן קבוע לה'.

בדרך זו היתה עבודת מרן זי"ע שערב בחייו כל מיני מצבים ונסינות בגשמיות וברוחניות, ובכל הזמנים והתקופות החזיק בעבודתו להקים משכן לה' בלא להתפעל מהסובב אותו, וע"י שהקים המשכן שוב ושוב אף בזמני נסיון ונפילה זכה לבנות בלבו משכן לה' בקביעות ותמידיות.

קבלת יסורים באהבה

מרן אדמו"ר ז"ל היה בעל יסורים גדול ברוב ימיו, ומעולם לא היה מבעט ביסורים כידוע להמקורבים, וגם בשבת שלפני האחרונה כשלקחוהו לבית החולים והלכתי בליל שבת עם אאמו"ר (שליט"א) [צ"ל] באמצע הלילה לבית הרפואה והיה אז בעל יסורים גדול, אמר לנו בשם זקינו הרה"ק מוהר"מ מפרמישלאן שאמר בביאור הגמ' (ברכות ה:) חביבים עליך יסורים א"ל לא הן ולא שכן, ולכאורה פלא הוא שיאמרו אמוראים שאין חביבים עליהם יסורים, אלא הרמז, שאמר לו כששאלו אם חביבים עליו יסורים, אמר לא – כלומר אם אומר שאין הם חביבים הרי יהיה הם ולא שכן, וא"כ בודאי אומר שחביבים עלי היסורים. וזה אמר במצב שהיו יסוריו גדולים.

כ"ג ניסן תשנ"ד – כבלות השלשים

על זה אמר הכתוב ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם, ידיהם מורה על האהבה והיראה ורגליהם על הרגלים שאינם טובים, שע"י התורה המשולה למים רוחץ אהבתו ויראתו להיות הרגשות לבו מיוחדים להשם יתברך, וכן ירחוץ ההרגלים הרעים המוטבעים בו שפעמים זמן זמנם זמניהם שקוע בכל מיני הרגלים שכבר נעשו לו כהיתר, וע"י התורה יכול לטהר לבו ולהפטר מהם. ואיתא בחז"ל (ובאים יט:) שיש לרחוץ יד ורגל יחד למען ידע שאי אפשר לו לטהר ולרומם אהבתו ויראתו להשם יתברך בלא שיעסוק בד בבד ביגיעת בשר לזכך הרגלי הגוף שאינם טובים.

ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו, ע"י התשובה והטהרה הבאים בלימוד התורה זוכה לבחי' חיים כדברי חז"ל מה יעשה ויחיה היה רגיל לשנות וכו', להיות התעוררות התשובה קבועה בלבו ולעמוד תמיד בדבקותו במקור החיים. יעזור השם יתברך שזוכה לתשובה שלמה ולאהבת ה' ויראתו, וזוכה להיות דבוקים בתוה"ק ולכל ההשפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

רעוא דרעיון תש"ט, שבע ברכות

הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדור זי"ע

כ"ג אדר תקמ"ז

מקור מים חיים

על הספר הקדוש 'חיים וחסד', מקורותיו, דרכי עריכתו ומהדורותיו

שמו של הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדור זי"ע נערץ ונקדש בקרב עם סגולה מזה שנות דור, עובדות מאלפיות מסופרות אודותיו מאב לבן ותהלתו בקהל חסידים. הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדאמסק זי"ע כותב אודותיו בספרו תפארת שלמה (פרשת צו): 'כמו ששמענו מאת הרב הצדיק המנוח מו"ה חייקא מאמדור זלה"ה שהיה עוסק בתעניות וסגופים כמה פעמים משבת לשבת והיה נייעור אלף לילות לעסוק בתורה, ועכ"ז לא הרגיש בנפשו תיקון בשלימות עד אשר בא אל הרב הקדוש המגיד מוה"ב ממעזריטש זלה"ה ותיכף נגמר תיקונו הראוי. רבינו הגה"ק מוה"ר ש מבראיהן זי"ע מזכיר דברים אלו בספה"ק דברי שלום (פרשת פקודי) בתוספת העובדה שהתקרבנותו אל המגיד הק' היה - 'על ידי זקני הה"ק מו"ה אהרן מקארלין כידוע'. כן הפליג בשבחו הרה"ק מהר"א מקאמאנא זי"ע בספרו נתיב מצוותיך: 'התדע בני חביבי מה שאמרנו על פסוק 'זאיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא' שיש במדרש שע"י אחד גדול נמרטין השערות כמבואר שם על אחד שהיה קורין אותו מרוטה, ויש צדיק כמו רבי חייקא המדורא זצ"ל שנפלו כל שערות ראשו מפתח הש"ת ובודאי הוא מדריגה גדולה'.

כהנה וכהנה נאמר אודותיו מפי צדיק וקדוש עליון, אף מרן הס"ק מלעכוויטש זי"ע התבטא פעם ואמר: 'א איד זאל אזוי פיל פאסטין און עס זאהל ליגין אזויפיל שמחה אויפן פנים' - יהודי יצום כ"כ הרבה ויהיה ניכר כ"כ הרבה שמחה על פניו. לפי מסורת אחת השם 'חיים' שנוסף לשמו של מרן אדמו"ר הזקן זי"ע שנקרא ע"י זקינו מרן הס"ק זי"ע 'שלמה' ע"ש רבו הגדול רביה"ק מקארלין זי"ע, היה על שמו של הרה"ק מאמדור זי"ע. ספרו הקדוש של רבינו 'חיים וחסד' נכבד היה מאוד בהיכל רבוה"ק, ומרן אדמו"ר מוה"ר זי"ע אף עיטרו בהסכמה נלהבת כדלהלן.

הספר חיים וחסד

חלק קטן מדברי תורתו המאירים לשעתם ולדורות נשתמרו בקרב צאצאיו ועברו מדור לדור, בשנת תרנ"א הדפיס נכדו רבי בצלאל ליעוון¹ מהעיר לעכוויטש את הספר 'חיים וחסד' בו באו מאמרים אלו. לצורך הדפסתו הדווקנית של הספר הקדוש הסתייע ר' בצלאל בכתב יד נוסף ששכן כבוד באוצר צדיקי בית קארלין, באדיבותו של הרה"ק ר' ישראל מסטאלין זי"ע, וכפי שמעידים נאמניו הבאים על החתום בשמו: 'נגש לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א האברך המופ' מו"ה בצלאל נ"י נצר מגזע קודש של הרב הצדיק האלקי ר' חיים חייקא מאמדור, ובידו כתבי קודש מא"ה הרה"צ הנז' נ"ע ורצונו להביאם במכשב הדפוס וביקש הסכם מע"ר שליט"א, אך אין דרכו לבוא בהסכמה מפני כמה טעמים. ויען שכתבניתם נמצאים כתובים בני עמודי דגריס אבותיו הקדושים נ"ע מרבבות בשנים בכתב יד ישן נושן משנת תודיעני"ג לפ"ק ודבר בעט"ו חקוק עליהם שם מפורש שהדברים יצאו בקדושה ובטהרה מפי האי גברא אילנא רברבא זי"ע ועכ"י לזאת נעתר כ"ק למבוקשו והרשה לתת לו הכת"י מבית גגזיו וטובים השנים למען שינצל מטעות ומשבשבים...'

לפלא הדבר שהמביא לבית הדפוס בעצמו בהקדמתו שנכתבה ביום כ"ג אדר תרנ"א [- חיים וחסד יעשה עמי לפ"ק], מתעלם מעובדה זו וכותב: 'הספר הזה היה בכת"י ספון טמון באוצר גגזי הספרים של הרה"צ איש אלקים מו"ה ר' אהרן זצללה"ה בסטאלין, ונכדו הרב הצדיק שליט"א מסטאלין השפיע עלי טובו וחסדו ומסר לידי הכת"י הק' הזה להביאו לדפוס', תוך שהוא מתעלם מכך שלו בעצמו כבר היה תכריך כתבים דומה - 'כתבניתם' כלשון נאמני הרה"ק מסטאלין. גם בשער הספר נכתב: 'הכתב יד קודש הזה היה נכתב בשנת תודיעני (תקנ"ג לפ"ק)

והיה ספון וטמון אצל הרב הצדיק הקדוש וכו' מו"ה אהרן זלה"ה מקארלין בין גגזי חמדותיו, שוב התעלמות מוחלטת מהעובדה שהוא עצמו החזיק בכת"י דומה. ניתן אולי לשער שהמו"ל קיווה שהדגשת העובדה שמקור כתה"י מצדיקי קארלין תסייע לו להשביח מקומו, וחסידיו קארלין שוודאי יחפצו להחזיק ברשותם ספר שנדפס מאוצר רבותיהם הקדושים יעוטו על השלל הקדוש.

שנת כתיבת המאמרים

כאמור, בשער הספר נכתב שכתה"י הוא משנת 'תודיעני' - תקנ"ג. ברם משגה הוא, שכן חשבון 'תודיעני' עולה תקמ"ו, לעומת זאת בהסכמת הרה"ק מסטאלין נכתב 'תודיעני', וכנראה שכן נכון יותר וכך עולה החשבון יפה לשנת תקנ"ג, ולפי"ז כתה"י שממנו נערך הספר נעתק בשנת תקנ"ג - שלש שנים לאחר הסתלקות מחברו בשנת תקמ"ז - ככל הנראה מכתב יד קדום יותר שבו נכתבו המאמרים סמוך לאמירתם.

שם הספר

את שם הספר 'חיים וחסד' קבע מרן אדמו"ר מוה"ר זי"ע כדברי המו"ל בהקדמה: 'זהה"צ המפורסם מקוידנאו קרא שם הספר הק' הזה חיים וחסד כמ"ש (איוב י ב) חיים וחסד עשית עמדי, ושם הצה"ק המחבר חיים ואותיות חסד בא"ת ב"ש בגימטריא חייקל'. מרן אדמו"ר מוה"ר זי"ע אף בא בהסכמה נלהבת על הספה"ק וז"ל: 'בעה"ת יום ב' לסדר חוקת התורה ה' תמוז תר"ן לפ"ק. היות כי הנוכחי האברך המופלא בנש"ק וכו' מו"ה בצלאל נ"י מגזע קודש הרה"ק המפורסם מו"ה חיים חייקא מאמדור זצוק"ל חד מבני היכלא קדישא הרב האלקי ק"ק המגיד הגדול זצוק"ל, ובידו כתבי קודש אמרים נעימים מא"ה הרה"ק הנז"ל זי"ע הולך הלוך ונסוע לאדפוסי אידרא למען יפוצו תורת א"י הרה"ק הנז"ל החוצה להנות מאור תורתו, ואמרתי לפעלא טבא יישר וגם אנכי נתתי ז"ק לקחת ספר הנז"ל כשיצא א"ה מבית הדפוס, וכן ראוי לכל איש אשר נגע יראת ה' לבבו להיות מהמסייעין לדבר מצוה למען יוכל האברך הנז"ל להביא הספר הנז"ל לבית הדפוס וליקח הספר הנז"ל מיד האברך הנז"ל במחיר אשר יושט עליו, ובזכות זה יזכה לרב טוב הצפון ולכל טוב סלה'.

ההסכמות

בראש הספר באו הסכמות נוספות מגדולי וקדושי הדור ההוא, הרה"ק רבי יעקב לייב מטרסק, הרה"ק ר' אלימלך מגראדיסק, הרה"ק ר' יצחק יעקב מביאלא, הרה"ק ר' יחיאל מאלכסנדר, הרה"ק ר' אברהם מסוכטשוב - בעל אבני נזר, והגאונים המפורסמים ר' ישראל יהושע מקוטנא - בעל ישועות ישראל, ר' ירוחם פרלמן - הגדול ממניסק, ר' אליהו חיים מיזל - ראב"ד לודז', ועוד.

לפי התאריכים המצויינים בהסכמות, הרי שהסכמתו של הרה"ק מסטאלין מיום ג' שלח תר"ן - היא הראשונה, אחריה באה הסכמתו של מרן אדמו"ר מוה"ר זי"ע שניתנה ביום ב' פרשת חוקת - ה' תמוז, ולאחריהן באו יתר ההסכמות משלהי שנת תר"נ ותחילת תרנ"א.

תוכן הספר ומבנהו

מאמרי הרה"ק מאמדור עמוקים הם מני ים וקשי השגה לאנשים כערכנו, המאמרים דומים מאוד בסגנונם למאמרים העמוקים המצויים מבית מדרשו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שנדפסו בספרים הק' 'מגיד דבריו ליעקב', 'אור תורה', 'לקוטים יקרים', ועוד, וכן בכת"י רבים שחלקם ראו את אור הדפוס רק בשנים האחרונות.²

מאמרי הקודש לא נסדרו לפי סדר הפרשיות או כל סדר אחר לכאורה, אלא מהווים אוסף של רעיונות מבית המדרש הקדוש באמדור כשבדרך כלל אין קשר בין מאמר אחד למשנהו. המו"ל בעצמו כבר נדרש לענין בהקדמתו וכותב: 'הדפסתי כפי הסדר הכתב יד ולא רציתי לשנות כי כן הסכימו גדולי וצדיקי זמננו'. גוף הספר מונה 138 עמודים, בסימום באו מספר נספחים שחלקם כבר נדפסו שנים קודם לכן בספרי ליקוט שונים מבית מדרשו של המגיד ותלמידיו, בהם 'הנהגה רבה' - 'דברים שצריך האדם להתנהג בכדי שיוכל לזכך הנפש שלא תפנה להבלי הזמן רק אליו ית' ולהיות מחשבתו טהורה ויבוא טהור ויתחבר לטהור'. שני מכתבי קודש ארוכים ויסודיים מבעל המחבר, אגרת קצרה מהרה"ק ר' שמואל מאמדור אל אחיו ר' דוב בער, ולסיום באו 'כללים נוראים' מהמגיד הגדול ממעזריטש, נספחים אלו מונים 12 עמודים נוספים.

מלבד הקושי בהבנת המאמרים עצמם, הרי שכל לומד בספר הק' נתקל בטעויות למכביר, במילים חסרי פשר לעתים, ובמשפטים הנראים בלתי קשורים האחד לרעהו. כל אלו הרחיקו את הספר משולחנו של הלומד החסידי המצוי, ומתי מעט בלבד זכו לעמוד על סודו בדורות האחרונים.

מהדורות הספר

הספר הק' נדפס כאמור לראשונה בווארשא בשנת תרנ"א, ומאז לא נדפס שוב עד חלוף למעלה מששים שנה, עובדה שיכולה אולי להעיד על היותו של הספר נחלת יחידיים המבנים בעם.

בשנת תשי"ד נדפס הספר שוב בעיה"ק ירושלים ע"י 'המוסד להוצאת ספרי מוסר וחסידות' של הרה"ח ר' מרדכי ליכטמאן בעל 'דפוס התחיה' שהיה מחסידי הוסיאטין וזכה לההדיר ספרי קודש רבים.

פנים חדשות באו בהוצאה זו, היות ועורכיו החליטו לסדרו על סדר הפרשיות ומאמרי חז"ל, דבר שמחד גיסא הנגיש במעט את הספר ללומד המצוי החפץ למצוא ווארט בפרשת השבוע לשולחן שבת, אולם מאידך לא ברור על דעת מי ומה נערכה החלוקה, מה גם שהצדיקים שהסכימו על הספר הכריעו כי הספר ישאר כמתכונת כתה"י, כפי שהובא לעיל לשון המו"ל הראשון בהקדמתו: 'הדפסתי כפי הסדר הכתב יד ולא רציתי לשנות כי כן הסכימו גדולי וצדיקי זמננו'. מדפיסי מהדורה זו שדברים אלו היו לצנינים בעיניהם, הוסיפו פשע על חטא והעזו להשמיט שורה זו מתוך דברי ההקדמה.

כמתכונת מהדורה זו נדפס הספה"ק שוב בעיה"ק ירושלים בשנת תשל"ה ע"י 'אור הספר', מהדורה זו היתה הנפוצה עד לפני שנים מספר ובה הגה כמעט כל הצמא לדברי רבינו.

המהדורות החדשות

בשנת תשע"ג היתה עדנה לספה"ק כאשר הוא נדפס מחדש בהוצאה משובחת ומאירת עינים ע"י הוצאת 'המסורה' בירושלים ובעריכת הר"ר יעקב זאב בר נתן שיחי'. במהדורה זו החזירו עטרה ליושנה והדפיסוהו כמתכונתו הראשונה, בתוספת אלפי מ"מ וציורים, ליקוטים הוספות ותולדות, מעט תיקונים בשולי הגליון ומפתחות.

בשנת תשע"ח נדפס הספה"ק מחדש ע"י מכון 'אור לישרים' בשיתוף 'עוז והדר' כמתכונת הדפוס הראשון, בשני כרכים מפוארים, בהוצאה מנוקדת ומפוסקת היטב, בתוספת ביאור המועיל רבות ללומד הנובך בדברי הקודש העמוקים, וציורים והרחבות לספרי חסידות נוספים המרחיבים בענין הנידון. כמו גם מפתחות מפורטות, תולדות המחבר, מבואות פיוטיות, ועוד שלל מעלות לטעמם, כדרכם וכיד ה' הטובה עליהם.

בזכות מהדורות מפוארות אלו ניתן לקבוע שהספר הגיע אל מקומו הראוי לו בכותל המזרח של ספרי החסידות, ואם כי עדיין אינו שווה לכל נפש, בכל זאת רבו ההוגים בדברות הקודש ומרויים בהם את נפשם השוקקה.

הנוסח המדויק של כתבי היד המצויים בימינו

פרט אחד משמעותי במיוחד נעלם מעיני העורכים החרוצים במהדורות החדשות, והוא עובדת קיומם של כתבי יד קדומים של המאמרים הקדושים אשר על שכיוצא בהם ואולי אף על

מאורי אור

רמזים בהפטרות כי תשא באור רבותינו

שבת קודש ובסעודות ראש חודש, קורא אני עליהם עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, כי אלו ב' הסעודות יש לכל אחד סימן מיוחד בשו"ע (אורח סי' ש' ותי"ט) ובכל אחד מהם יש רק סעיף אחד.

אילנה שלוחה (רבי נפתלי מליטאוויטש) עמ' קנח

סימן ה' וסימן רל"א

מה נחמד ונעים דברי אדמו"ר הרב הגה"ק צ"ע חסיד ועניו מו"ר אברהם דוב אבדק"ק בוטשאטש, דברי פי חכם חן ושפתים ישיק, שאמר פירוש המקרא בדרך צחות מה שאמר אליהו הנביא ז"ל עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, אמר כי יש שני סימנים בשו"ע אורח אשר המה כל סימן רק סעיף אחד, סימן ה' – כוונת השם ית', וסימן רל"א שיכוין שיהיו כל עשיותיו לשם שמים. כי זה כל האדם, וזה עד מתי אתם פוסחים על שתי סעיפים והוא דבר נפלא.

[הערה מהמעתיק שלא יהיו דברי קדוש ה' הגה"ק בוטשאטש ז"ע כדברי תימה, כי הלא בחלק אורח נמצאים הרבה סימנים שבהם סעיף אחד בלבד, נ"ל לתרץ דבריו הק' שר"ל אלו ב' סימנים מדברים מענין כוונה, או על זה הדרך שאלו ב' הסימנים אין להם שייכות לסימנים הקודמים ולא לסימנים שאחריהם ורק הם כהולכות שלמות בפני עצמן].

אסיפת דברי חכמים שבסו"ס דברי חיים לרבי חיים ירוחם מפניאטק תלמיד הגה"ק מבוטשאטש, מונקאטש תרס"ו דף ס:

סימן א' וסימן צ"ח

שמעתי מאדמו"ר הרב הג' והק' [רבי יחיאל חיים מאז'ורוב] זללה"ה שאמר בשם אביו הוא זקני הגה"ק [רבי אריה לייביש] מאפלא ז"ל שהמליץ ע"ז הפסוק עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים היינו שמדלגים על שתי סעיפים בשולחן ערוך, האחד בסימן א' מה שהביא הרמ"א ז"ל שוית' ה' לנגדי תמיד, והשני הסעיף א' מסימן צ"ח מענין התפלה [כך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה].

ברכת טוב פרשת ויגש

בהר הכרמל נתעלו כל חלקי הבריאה והכירו כי אין עוד מלבדו

ותפל אש ה' ותאכל את העולה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה, וירא כל העם וכו', ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים (פסוק לח).

באותו מעמד בהר הכרמל אחר שבני ישראל נעכרו ע"י אחאב ועבדו לבעלים ולהאשרות היה צריך להשיב את לבם לאביהם שבשמים כבראשונה, לכך היה גילוי שכינה שטרם נראה כמותו, והיינו שאש המזבח אכלה מלבד את העולה גם את העצים ואת האבנים והעפר ואף את המים לחכה, וע"י זה נתעלו כל חלקי הבריאה דומם צומח וחי, וזהו שלא כדרך הטבע שהאש תאכל ותכלה אבנים ועפר. לכך הכריזו בני ישראל שהם המדרגה העליונה של הנבראים – מדבר, ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים, היינו שהש"ת הוא שמהוה את הכל ושליט על כל, וגם על הטבע הנרמז בשם אלקים.

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שני סעיפים בשו"ע ששני אדם נוטים לזלזל בהם סימן א' וסימן רל"א

ויגש אליהו אל העם ויאמר עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים וכו' (מלכים א' יח, כא).

רמז על שני סעיפים בשולחן ערוך אורח חיים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, והיינו דברי הרמ"א בסימן א' סעיף א', שוית' ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים תמיד לפני האלקים וכו', והסעיף השני הוא בסימן רל"א 'בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכוין להנאתו אלא לעבודת הבור' כדכתיב בכל דרכיך דעה' וכו'.

מרן אדמו"ר הר"נ מלעוויטש ז"ע

א. ראשית חכמה יראת ה' למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. היינו להיות לו בושא גדולה ליראה מלפני הבורא ית' ששמלא כל הארץ כבודו וחוקר כל הנסתרות וצופה כל המחשבות, כמו שכתוב באורח סי' א' ס"א. ב. לקיים מה שאמר חז"ל איזוהי פרשה קטנה שבתורה שכל גופי תורה תלויים בה, בכל דרכיך דעה. היינו להיות האכילה והשתיה והשינה והמשגל כולם רק לעבודת הבורא יתברך שמו הכרחית, כמו שמבואר בשו"ע א"ח סי' רל"א.

אזהרות הקודש ממרן אדמו"ר מוהר"א

הגדול מקארלין ז"ע (בית אהרן א.)

שלום לאהובי התורני המופלא ומופלא כבוד קדושת ש"ת מוה' דוב בער יצ"ו נ"י. ... עשתי היעוצה ואם תשמע לי אזי יהיה טוב לך סלה, רק תקיים תמיד השולחן ערוך סימן א' סעיף א' לא ימוש מפניך ומן מחשבתך תמיד, וסימן רל"א תקיים תמיד בכל דרכיך דעהו.

מכתב מרן אדמו"ר מוהר"א הגדול

מקארלין ז"ע (בית אהרן קמז).

עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים. [סימן] (סעיף) א' ו[סימן] (סעיף) רל"א.

מרן אדמו"ר הרא"ש מסטאלין ז"ע (בית אהרן קמז).

והש"ת ישם אותנו מהעובדים אותו בלב תמים, לקיים מה שאיתא בשו"ע סימן רל"א ששמעתי אומרים בשם עמודי עולם שמצוים לחזור אותו סימן בכל יום מתוך קירות לבו. ואני הכותב מצאתי רמז מקרא על זה שנאמר (איוב לג, ל) לא"ר באור החיים, רמז מי שמקיים מה שנאמר בסימן רל"א אז יראה באור החיים פני מלך אמן.

אור פני משה פרשת ואתחנן

על כן אהובי בני אם לקולי תשמע העיקר תראה להשריש האמונה ולקיים מאמר צחוקי של הקדוש מלעכוויץ ז"ע, עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, ר"ל סעיף ראשון בשו"ע שוית' ה' לנגדי תמיד וכו', וסעיף השני בסימן רל"א שכל כוונתו יהיו לשם שמים.

יפורד העבודה מכתב כה

סימן ש' וסימן תי"ט

שמעתי בשם הרב עיר וקדיש מו"ה ישראל מרוז'ין זללה"ה שאמר בדרך צחות על אלה שאינם נזהרים בסעודת מוצאי

¹ הרח"ב גולבסקי ז"ל.

² ב"ר אהרן דב, ב"ר חיים חייקל, בן הרה"ק ר' שמואל מאמדור, בנו של הרה"ק ר' חיים חייקל.

³ רשימת מאמרים מקבילים חלקית במבוא למגיד דבריו ליעקב' שבהוצאת קה"ת הערה 7.

⁴ בקובץ שפתי צדיקים (טו) עמ' כב, נדפס מאמר המשווה מאמרים שנדפסו ב'חיים וחסד' עם מאמרים שהובאו בכתבים אחרים מבית מדרשו של המגיד ז"ע, במאמרנו הבא בעז"ה נתייחס לנכתב שם.

פיהם נדפס הספר במהדורתו הראשונה. מעיין בכתבי יד אלו מתגלה לנו כי הספר הנדפס והנמצא לפנינו מלא קמטונים וחרולים, כמה וכמה מאמרים שלמים שנשמטו, שורות רבות חסרות, טעויות הדומות, ומאות פענוחי קיצורי תיבות מוטעים. כך גם אין ספור קטעים שחולקו בטעות ואחרים שדווקא התמזגו ללא סיבה, ולא אחת שילוב ושזירה של שני מאמרים מרוחקים ושונים שאינם קשורים זה לזה כהוא זה.

לא נדע האם כתיב"ה שהיה לעיני המו"ל הראשון הוא אשר לקה בחסר וביתר הנ"ל, או שמא העורך הוא זה שהתערשל במלאכתו. כך או כך עת לחננה בא, ומקום הניחו מן השמים למהדירים הבאים להתגדר בה.

דבר נוסף למדים אנו מעיין בכתבי היד, כי בספר הנדפס נוספו מילות קישור למאות, וכן משפטים שלמים המנסים להסביר את עיקר המאמר, דברים אלו אינם מופיעים בכתב"ה וטעוניהם בדיקה. ברם יתכן שאת חלקם רצוי להשאיר על תמכותם, היות ולא אחת מקלים הם על העיין ועל סוף הקריאה.

כת"י הספריה הלאומית

בספריה הלאומית בירושלים מצוי תכריך כתבים (מס' קטלוגי 3282) מבית מדרשו של המגיד הגדול אשר בשער נכתב: 'זה הספר שייך לה"ה הרבני המופלא ומופלא בתורה וביראה החכם הכולל שבחו אין למלל כמוהו"ר שמואל בהרב מוהר"ר חיים חייקא זלה"ה'. בחתימה נוספת נכתב: 'זה הספר שייך להאלופים בני המנוח הרב המאור הגדול חסידא ופרישא הגאון הגדול המפורסם כמוהו"ר חיים חייקא מק"ק אמדור'.

מעמוד 104 ואילך נמצאים בו ארבעה עמודים אשר בכותרתם נכתב 'מרבנו הקדוש מוהר"ר חיים חייקא זצ"ל', מאמרים אלו הם הפותחים את הספה"ק חיים וחסד במהדורתו המודפסת, וכאמור כתיב"ה מדויק לאין ערוך מהנדפס לפנינו.

כת"י ספריית חב"ד ליובאוויטש

בספריית חב"ד ליובאוויטש אשר בני יורק (מס' 2533) נמצא כתב יד נוסף של מאמרי הספה"ק, כת"י זה המונה 72 עמודים הוא כמעט מושלם (שני העמודים האחרונים מטושטשים וקרוניים), ומאיר באור חדש את כל הספה"ק, כאשר בכל קטע [1] מוצאים אנו טעויות ושינויים שנפלו במהדורה הנדפסת, כאמור. חידוש נוסף בכת"י זה הוא הסדר המופתי של המאמרים, כאשר בראש כל מאמר נכתב אימתי נאמר – ביום חול או בשבת, בליל שב"ק או ביום ובאיזה סעודה, דבר התורם רבות להבנת המאמר הקדוש הקשרו ונסיבות אמירתו. כמעט מדי שבוע באו מאמרים שבכותרתם נכתב שהם נאמרו לפני קבלת שבת. בראש מאמר נוסף נכתב: 'בשבת הנ"ל בשעת ברכת החודש', ואכן מתבאר בו נוסח תפלת מ'י עשעה נסים'. בדב"ק שנאמרו בליל קידוש לבנה מתבאר הפסוק 'תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו'. גם בליל פורים לפני קריאת המגלה נשא רבינו הק' את דבריו לפני עדת מרעיתו, וכן בכל יתר המועדים והזמנים. עוד נמצאנו למדים כי כל הספר הנדפס לפנינו הוא ממאמרי קודש שנאמרו בשנה אחת בלבד. כתיב"ה מתחיל בנאמר בפרשת מקץ של אותה שנה, עובר למאמרי חנוכה, מדלג עד בשלח, וממשיך לאורך מעגל השנה – שנה שהיתה מעוברת [ראש חודש ניסן חל באותה שנה ביום ה', נכתב במאמרי אותו יום], העמוד האחרון הניתן לקריאה הוא מהמאמרים שנאמרו בפרשת במדבר.

המאמר הראשון בכת"י זה הוא כאמור ממה שנאמר מפרשת מקץ ובמהדורת ווארשא נדפס בדף טו; אמרות הקדוש שנדפסו לפני כן נמצאים בכת"י במקומות שונים לפי סדר אמירתם. המאמרים האחרונים הניתנים לקריאה בכת"י זה נדפסו במהדורת ווארשא בדף נז: לסיכומו של כת"י חשוב זה ניתן לומר כי כל המאמרים המובאים בו מובנים הם לקורא המתבונן, ללא שיצטרך להביא ממרחק לחמו בהשוואות לספרים אחרים או בהשערות שונות התלויות על בלימה.

תיתי להו למנהלי וראשי הספריה החשובה ובראשם הרה"ח הותיק ר' שלום דובער לעווין שיחי', שפתחו לאחרונה את אוצרם הטוב המכיל אלפי כתבי ידות קדומים לרשות הציבור הרחב, מה שאפשר לנו להיוודע על קיומו של כת"י חשוב זה ולעמוד על סגולתו.

במאמר הבא שיבוא בעז"ה באדר השני הבעל"ט יבואו מתי מעט של מאמרים מתוקנים עפ"י כת"י זה, וירא הקהל ויבין את האור החדש שנתגלה בימי האורה.